

PRIMORSKI LIST

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem

Letnik IV.

Vse za vero dom očar, ja!

Štev. 24.

„Primorski List“

izhaja vsaki 1., 10. in 20. dan v mesecu. Cena za celo leto 1 gl. 30 n., za pol leta 65 nov. Posamezne številke se dobivajo v tabakarnah: Nunske ulice in Šolske ulice po 4 nov.

V Gorici, dne 20. avgusta 1896.

Vredništvo in vpravnštvo

mu je v Gorici, Nunske ulice št. 10. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. Oglase in naznanila sprejema vpravnštvo po pogodbi.

Krščanski socijalizem na Goriškem!

I.

„Kranjsko herostratstvo“ in „politika-steeštvo“, kakor je vže nebrojnokrat blagoizvolila naša „Soča“ znamenjati politiko stranke I. slov. kat. shoda, se je jelo, hvala Bogu, razcvitati tudi na Goriškem. Kaj ne?! Nesrečni naši napredni Primorci, katerih je po štetju Sočinega vrednika celih 98% pod njegovim „palcem“, da so i oni in vže parkrat doživeli dan, ko so morali na svoje oči gledati „narodne razdirače“, na svoja ušesa poslušati „manljive besede“ v katerih je bilo „povitega“ toliko „strup“!

Kar je pa najvažnije, je dejstvo, da se celo naš voditelj dr. Gregorčič ne strinja z Gabrščekom in njegovimi „Papenhajmarji“ gledé na novo mlado gibanje v kršč. socijalnem duhu! Nevtajljiva istina je namreč da g. vrednik A. G. je hotel na vsaki način in vže kali na šempeterskem shodu vdušiti in še zmiraj skuša zatreti napominano gibanje, a velenčeni g. dr. A. Gregorčič je izjavil, da lahko delujemo vspretno! In le-ta moška beseda tako odličnega moža nam je odslej „zvezda vodnica“, da započeto delo nadaljujemo, da vstrajamo!

In tukaj se osmelimo, da trdimo, da tista izjava velenč. g. dr. izvestno temelji v prepričanji, da je neizorane narodno-gospodarske ledine še prav v izobilji, oračev pa mnogo premalo!

Pač vsekako drugačna sedba, kakor pa ona nekaterih modrih glav na šempeterskem shodu, kateri so orače, ki so se drage volje in brezplačno ponujali, da tudi oni poprimejo za pluj krščansko-narodne prosvete, z nečuvnimi psovkami podili z krščansko-narodne „njive“!

Da ne govorim o „skromni“ pameti g. Perocija, katera je takrat tako ogorčena vsklikavala, češ: „kaj pa je tebe, kršč. socijalni shed, treba bilo?“

Pa poslušajmo, kaj mu je ta skromna pamet še nadalje rekla. „Čemu“, tako ga je vprašala, „čemu je treba pri nas goriških Slovincih še-le govoriti o kršč. socijalnih načrtih ko imamo in tčno vršimo edino pravi kršč. socijalni program?“ Haha! Vi ga imate? Kje pa je? Imenujte nam sejo društva „Sloge“, kjer ste o njem razpravljali in sklepali, pokažite nam štev. „Soče“ ali „Primorca“, kjer ga objavili, navédite nam javen shod, kjer ste ga ljudstvu razlagali?!

Mi pač yemo in to tudi hvalimo, da ste pisali o posameznih gospodarskih vprašanjih ali o kakem načelnem — podrobno izvedenem ali pa celo krščansko-gospodarskem načrtu ni bilo v Vašem taboru doslej ni duha ni sluha! Ali razumete morda besede „imeti kršč.-gospodarski program“ tako, da ga imate spisane in skrbno skri-

tega doma v kaki omari? Človek bi skoraj mislil, da je tako, če se spomni „strup“, pred katerim je svaril „Primorec“.

Veste kaj, naša „naduta“, „napihnjena“ samozavest nam pravi in povem Vam na štiri oči, da so se pristrčni Vaši „zaupni“ Kranjci (alias: kranjski liberalci) bolj modro in finejše izrezali iz ravno take zadrege, kedar so se kar naravnost izpričevali, da si še niso mogli ukrasti toliko časa, da bi bili izdelali svoj „narodno-gospodarski načrt!“ — Da ste posnemali tudi v letem njih taktiko, pa se ne bi bili tako strašno osmešili!!!

Pa kaj to, če se ima ali ne ima kršč.-gospodarski načrt, poglavitna stvar je ta, da se ga vrši in to se godi po mnenju g. Perocija oziroma njegovega pokrovitelja A. Gabrščeka vže davno na Goriškem.

Evo njegovih dokazov! . . .

1. V Gorici so ustanovili delavsko podporno društvo; 2. posojilnico; 3. priporočajo bolj imovitim občinam lastne posojilnice; 4. snuje se trgovsko in obrtno društvo; 5. so ustanovili tri otroške vrte in 8-razredno šolo; 6. obrtno šolo za rokodelske učence; 7. višjo šolo za deklice . . .

Mi pravimo in tako bomo govorili do zadnjega diha, če nas Bog prej ne zapusti: kar je dobro, ostane dobro, kar je slabo, ostane slabo, naj je ima na sebi prijatelj ali nasprotnik. Zato mi še na misel ne pride, da ne bi srčno rad priznal velike važnosti in koristi vseh od g. Perocija omenjenih naprav od prve do zadnje! Ali vrnimo se h krščanskemu socijalizmu. Vse te ustanove in namere, katere je g. P. navedel kot dokaz, da se pri nas vže davno izvršuje krščanski socijalizem, so dobre, koristne, hvalevredne. Pa so res tudi posledica in izraz kršč.-socijalne misli? Ali v njih res odseva poglavitna ideja (misel) krščanskega-narodnega gospodarstva, njegovo bistvo, po katerem se razlikuje od vsakega drugega gospodarskega. naziranja? Kedor to trdi, njemu rečeno v obraz, da razume o krščanskem gospodarstvu toliko, kolikor moj podplat!

Vse te naprave od 1. pa do 7. bi lahko zagovarjal sam oče „liberalnega“ gospodarstva Adam Smith, točke 1, 2, 4, je pa z vso unemo in velikim uspehom priporočal in razširjal sam Schulze-Delitzsch, katerega pa menda vsakdo ne bode prišteval h krščanskim „ekonomom“!

Naravnost in neposredno vplivaje na gospodarsko življenje národovo le točke 1—4. In vse te naprave slone na načelu samopomoči, katera je pristno liberalna iznajdba! Ko so namreč liberalci in tukaj govorim samo o „liberalcih“ na gospodarskem polju, izkusili, da iz neomejene prostosti glede na kupčijo, obrt, delo, katero prostost so začetkoma tako navdu-

šeno oznanjali, izvira za gospodarsko šibkejše — ubožniše toliko neizmerne zla, so jeli premišljevat, kako bi šibkim bilo pomagati.

Prejšnjih postavnih ter krščanskih družabnih oblik (stalni kmečki domovi, prisilne obitne zadruge, postave proti oderuštvi), ki so jih bili liberalci zdrobili, seveda niso hoteli vnovič uvesti. Našli so drugo pot! Postava, zakon, država naj se nič ne gane, niti naj ne poseže se svojo pestjo mej gospodarski boj, kateri bijejo za obstanek delavski stanov s kapitalisti in v posamnih stanovili zopet močnejši se šibkejšimi. Rekli so, kateri se hoté oteti gospodarskega pogina, naj se združé, če hočejo, pa na svojo roko in prostovoljno. Če bo kaj zdalo, prav, če pa ne, naj država mirno gleda, kako bodo močnejši denarniši hrustali in sužili slabejše, nemaniče. „Laisser faire laisser passer“! Sicer pa, kader se gre za namnožitev denarja, naj poneha Bog, pravica, poštenje in držayna oblast. Tako je nastala tista raznolična vrsta gospodarskih društev in zadrug, katere se kot mali brodovi boré z grozečimi valovi kapitalistične povodnji, katere ne bodo rešile človeške družbe, kar lahko vsakdo spozna, kedor odpre oči in pogleda okoli sebe. Kaj vidimo dandanes, ko vže komič izza par desetletji vlada v postavodajstvu napominano liberalno načelo o popolni prostosti močnejših proti šibkejšim? Miljone trpečih bratov katerih prepadeni obrazi molče vpijejo, da odkar svet stoji ni bilo osodepolniše zmote od tega liberalnega načela! Vendar pa misel združiti šibkejše, da postanejo kos močnejšim je zdrava misel, kot taka drobec kršč.-socijalnega načrta nikakor pa ne cel kršč.-socijalni načrt!

Krščanski socijalisti, njim na čelu slavni Avstrijec Vogelsang, pravijo: „Dandanašnji gospodarski liberalizem je strl vse družabne oblike, ki so imele namen brzdati posamnike in njih sebičnost v občo korist! Vsled tega se je vnel boj vseh proti vsem, v katerem morajo poginiti šibkejši, ubožniši in žalibog tudi pošteniši. Ta boj je grešen — nenraven, strup za človeško družbo. In ta strup je vže tako razrahljal vezi mej posameznimi stanovi človeške družbe, da proti njemu ne pomaga nobeno sredstvo sloneče na načelu prostovoljnega združevanja in samopomoči. Da se korenito odpomore vsem zlom, je treba temeljite prevstrojbe vse človeške družbe po načelih krščanske ljubezni in pravice. Da se pa taka prevstrojba izvede tudi proti upirajoči se sebičnosti in krivici, v to je treba zunanje sile, ki brezpogojno okloni krivično voljo posameznika pravični volji človeške družbe.

Tako zunanjo silo pa ima danes samo država.

Torej še enkrat: Jedro krščanskega so-

cijalizma oziroma kršč.-socialnega programa je temeljita preustrojba vsega družabnega reda po načelih krščanske ljubezni in pravice, izvedena potom državne oblasti.

Zatiralci socialne demokracije na Slovenskem.

II.

Pa kako ste vže rekli, gospod A. G., kako bi se imenovala ta-le Vaša priloga „Primorcu“? . . . „Delavec“, ste rekli, „Delavec“? . . . Hm! — To je naravno, da se priloga za delavce zove „Delavec“.

Vendar, glejte, kako človeka včasih zapelje domišljija! — Pred nekaj leti se je pri nas snoval list za priprosto ljudstvo; imé mu je imelo biti „Primorski List“. Pa vže ta namera sama je imela na „Sočo“ čudovit učinek: nepričakovano hitro je povila sinka, katerega so krstili za „Primorca“. In sinko je rastele v modrosti in velikosti in v milosti pred Bogom in pred ljudmi — nekaj časa živ dokaz, da ni vedno pravična prislovica: jabelko ne pade daleč od debla!

Toda popolnoma tudi „Primorec“ ni mogel zatajiti krvi, ki se mu pretaka po žilah in zlasti povodom šempeterskega shoda se je nenadoma pokazal izurjenega lažnjivca in obrekovalca: človek je res moral misliti, da je bila fantalina dotle golo hnavstvo, ko je o priliki tako brunec vzdihoval in oči proti nebu zavijal. —

Torej za „Primorskim Listom“ „Primorec“, za socialno-demokratskim „Delavcem“ — „Delavec“ — v zmislu krščanskih socialistov dunajskih, seveda! In kakor je šlo mnogo vode, namenjene „Primorskemu Listu“, na kolo „Primorca“, šlo bi je mnogo, po drugih vže napeljana na socialno-demokratskega „Delavca“, na kolo „Sočinega“ vnuka „Delavca“!

Tako bi človek sodil, če bi ne vedel, da vrednik „Soče“ še poznal ni socialno-demokratskega „Delavca“, dokler ga ni nekdo izmed tedajšnjih njegovih pristašev na shodu v St. Petru zmagovito v zrak dvignil! —

Vi pa ste vkljub vsemu v resnici prvobornik krščanskega socializma na Goriškem, gospod A. G., kajti „Sočina“ stranka izvaja vže leta krščansko-socialni program, vsakako pa ste Vi sami, gospod A. G., vže davno proglasili „načrt“, kako mislite pričeti organizacijo pod krščansko-socialnim praporjem . . . !

Gospod A. G., ali ne bi hoteli povedati, kje ste proglasili ta načrt in kako, da zamašiva enkrat usta vsem klevetnikom?

Ker, glejte, po krutem naključju je o Vaših zaslugah za proglasitev krščansko-socialnega načrta dozdaj samo znano, da ste vrgli v koš načrt, kateri so Vam poslali v objavo ljubljanski krščanski socialisti, znano je samo, da ste v „Primorcu“ in v „Soči“ vže naprej z blatom ometali ravno te krščanske socialiste, ko so hoteli svoj načrt ljudstvu neposredno razložiti na shodu v St. Petru, znano je naposled samo, da ste bili na čelu ljudem, ki so s predzanim nasiljem zaprečili razpravo o krščansko-socialnem načrtu, ter navdušeno psovali krščanske socialiste — izdajalce domovine!!

Kmetijsko vprašanje.

Skrb za delavske stanove biti mora prva dolžnost vsakega krščanskega domoljuba. Da pa položaj kmetovalcev med delavskimi stanovi ni najslabši, spoznati mora trezen opazovatelj. Treba združenih moči, krepkega dela, da se kmet reši pagna.

Pojasnjevali smo vže, kolike koristi da so razne gospodarske zadrugice posebno za revnejšega posestnika. Govorili smo zadnjič posebno z ozirom na razmere vinorodnih krajev naše dežele. Mnogo se da storiti, kar je neizmerne važnosti za kmečki stan. Res da bi bil začetek težaven, ker bi morali v gospodarski organizaciji še-le ledino orati, toda znoja in boja ne smemo se strašiti.

Začetek je težak. Povdarjali smo vže, da bi morali sami z našimi vini stopiti v svet. Mesto židovskih prekupcev prodajati bi moral pridelovalec sam pristno blago. Imovitejšim in razumnejšim gospodarjem je to lažje, ker pridelujejo mnogo vina, ter so več ali manj v zvezi z vnanjim svetom. Toda malo bi bilo pomagano malemu posestniku. Mali posestnik ostane pri starem. Svoj pridelek bi moral kakor popreje prodajati prekupcem, ki spravljajo dobiček.

Da se našim vinom pribori ime, ter tudi malim posestnikom pomaga, treba je združenja. Vveljaviti treba zopet krščansko ljubezen, da se bogatin in revež združita v celokupnost, ter eden drugega podpirata. Le tem potom je vspeh zagotovljen, ako se vsi posestniki združijo v *vinarsko zadrugo*. Česar sedaj pojedini posestniki ne zmorejo radi pomanjkljivih sredstev, z združenimi močmi doseže zadruga.

V tako zadrugo vsak član prinese poleg delavne moči tudi nekoliko premoženja. Tako si zadruga pridobi potrebno glavnico, ali pa vdobi vsaj kredit, da more, potem delovati. In ravno to je velike važnosti. Posameznik morebiti prav malo premore, a vsi združeni razpolagajo s večjo svoto, s katero more zadruga delovati. Taka zadruga, kakor smo omenjali, naročuje za umno vinarstvo potrebne stvari, nadzoruje pridelovanje in izdelovanje vin, podučuje po svojih organih v raznih strokah. Ker razpolaga s denarjem, svojim članom lahko pomaga v gmotnih stiskah, povračilo lahko sprejema v vinskem pridelku. Koliko nesrečnih bi rešila oderuških rok. Glavno delo pa je v prodajanju vinskega pridelka zadrugnikov. Ker razpolaga z veliko množino raznih, zanesljivo pristnih vin, lahko stopi v zvezo z raznimi tvrdkami, katerim oddaja vino neposredno, izključivši vse posredovalce in mešetarje. Dobiček, ki je izginil v njih žepih, ostane odslej zadrugi.

Vinarska zadruga pa se polagoma vedno bolj razvija. S časom lahko po nekaterih večjih mestih otvori zaloge, v katerih bi se naša vina pristna prodajala. Ta podjetja bi pri izborni kakovosti naših vin gotovo vspevala, ter donášala gotov dobiček. Tem načinom zabijemo dober vir našim nasprotnikom, mnogo pa koristimo ubogemu kmetovalcu. Dobiček namreč, ki ga ima zadruga, pripade vsem članom, ne pa samo nekaterim.

Pa tudi moralno vpliva zadruga na ljudstvo. Ko namreč kmetovalec uvidi, da ima dobro blago še veljavo, ter na svoj pridelek proda za pošteno ceno, lotil se bode tem pridneje dela, ter se trudil v napredku in umnem gospodarstvu.

K sklepu opozarjamo na blagonsno delovanje isterske vinarske zadrugice, ki jo je osnoval neumerni dr. Laginja. Ta zadruga je vže mnogo koristila v bogemu isterskemu trpinu. Rešila ga je italijanskih sleparjev, odjemale mu vino za pošteno ceno, ter mu pomagala z podukom in gmotno. Zadruga ima vže po raznih mestih svoje zaloge ki izvrstno vspevajo. Na praški razstavi je razstavila istrska vina. Smelo trdim, da je vavila zadruga priborila v svetu veljavo isterskim vinom, zato kličemo našim rojakom: „Pojdite in storite tudi vi tako!“

Politični pregled.

Notranje dežele.

Na Kranjskem bodo mesto umrlega posl. Kluna 29. septembra volili novega poslanca.

Na Koroškem so Slovenci in katoliški Nemci združeni izdali volilni oklic. Upanje do zmage je v kmečkih občinah. *Štajerski Slovenci* se kaj živahno pripravljajo na volitve v deželni zbor.

Na Nižje Avstrijskem v kmečkih občinah in večini mest glede deželnozborskih volitev židovskim liberalcem poje smrtni zvonček.

Boj med Čehi in Nemci na Češkem je vedno hujši. Čehi so pripravljani žrtvo-

vati vse v obrambo svojih koristi v mešanih krajih, Nemci pa hodijo tožit in prosit na namestništvo.

Hrvatske opozicijske stranke so se združile glede prihodnjih volitev.

Hrvatski sabor je dovolil 100.000 gld. za hrvatski oddelek na milenijski razstavi, toda ta svota se je prekoračila za celih 400.000 gld. Toliko morajo Hrvatje plačali za lastno sramoto.

Proti **ogerski** kat. stranki vlada deluje z vsemi močmi. Prepovedi, grožnje, zavijanje, podkupovanje, vojaštvo, vse ji pride prav, da bi le zatrla gibanje kat. stranke. Pač lepa je ogerska svoboda!

Vnanje države.

V Vratislavi se snideta naš in nemški cesar z ruskim carom. O samem vremenu se pač ne bodo razgovarjali.

Bolgarski ministri odstopajo drug za drugim. V Bolgarijo pa se iz Rusije vračajo častniki, ki so pred 10 letni pobegnili. Odpadniku verskemu še naposled odpade ljudstvo.

Italijanski kraljevič je te dni prišel na Cetinje snubit izvoljeno nevesto. Najbrže ne more nikjer dobiti neveste!

Laški listi zopet veliko pisarijo o novi vojski v Abesiniji. Menelik si je v inozemlju naročil mnogo orožja. Mogoče se Lahom vže tresejo hlače! — *Baratieri* je vpokojen.

Republikanski Francozi veselja poskakujejo da jih obišče ruski samoderžec. Vže sedaj prosijo po listih, naj bi tedaj ljudje ne kričali. „Živila republika.“ Še ne rojenemu otroku ruskega cara hočejo po dariti krasno zibelko. Otrok ruskega cara v republikanski zibelki! Brrr!

Dopisi.

Iz goriške okolice. Na „Sveto Goro“ po odpustke! O sloveči, najimenitnejši božji poti na Goriškem, o „Sv. Gori“ se je v slovenskem jeziku vže mnogo pisalo in zato menimo, da je njena zgodovina precej dobra znana v Slovincih. Slavo „Sv. Gore“ je posebno širila po Sloveniji naša dična „družba sv. Mohorja“, ki je izdala Volčičevo: „Življenje Device Marije in sv. Jožefa“, koder pisatelj v VIII. snopiču str. 184. proslavlja jako poljudno svetogorsko božjo pot. Tudi pokojni preč. g. Červ, bivši svetogorski spovednik, pozneje bogoslovniški špiritual v Gorici, je opisal precej obsežno zgodovino „Sv. Gore“, katero si lahko prisvojijo Slovinci za malo novcev na „Sv. Gori“, iz katere zajmejo še natečajne, kakor iz Volčičeva svetogorsko povestnico. Iz tega razloga menimo, da bi bilo odveč obširneje opisovati zgodovino „Sv. Gore“. Namen tem vrsticam je le vabiti pobožne Slovence po odpustke na „Sv. Goro“. Lansko leto so šesteli na „Sv. Gori“ 46.000 romarjev, letos do prvih dni t. m. krog 10.000. Ni pa čudo, da se je pobožnim Slovincem tako priljubila „Sv. Gora“, kajti dobro je preskrbljena za romarje v dušnih in telesnih potrebah. V dušnih, ker na „Sv. Gori“ so stalno trije spovedniki, kateri postrežejo romarjem vsak dan ob slehernej uri. K večim praznikom, ko iščejo številnejši romarji duševne vtehe pri M. B., prihitijo tudi okoličanski duhovniki trem svetogorskim na pomoč, tako da je — po pravici trdimo — dobro preskrbljeno na „Sv. Gori“ za duševne potrebe romarjev. Res je sicer, da časih svetogorski in okoličanski duhovniki ne zmorejo dela, a zato menda svetuje vže previdnost romarjem spovedati se doma, ali morda, kje po poti, da se jim ni treba vračati nespovedanim z božje poti. — Tudi v telesnih potrebah je za romarje dobro preskrbljeno. Cesta na strmo „Sv. Goro“ je z goriške strani precej zložna. S vozom se je lahkotno peljati naravnost pred cerkev. Romarjem-pešcem so malo pod „Sv. Goro“ prav lično speljane, pod sedanjim vodstvom prav ukusno popravljene, stopnice skoro do pokopališča. Tik cerkve je prostorna hiša, bivši samostan oo. Franciškanov, katera nuli božje potnikom proti primernej odškodnini ležišče za prenočevanje. Na „Sv. Gori“ sti dve gostilni, g. Makaroviča in g. cerkov-

nika, ki obe postrežeti romarjem nepredrago z dobrimi jedmi in pijačami. S kratka: Na „Sv. Gori“ ima romar, bodi kateregakoli stanu, vsako ugodnost, kar močno vabi pobožne romarje po obilne odpustke, katere so podelili papeži tej znamenitej božje poti.

Slovenci, ki vtegnete, ne zamudite prilike, obiskujte pridno „Sv. Goro“. Pomnite dobro: „Kdor pičlo seje, bo pičlo žel“. Delajte za svojo dušo, dokler imate časa in prilike. Marija bo Vaša dolžnica. Torej še jedenkrat: Na „Sv. Goro“ po odpustke!

Od nekod. Pravico do „gšefta“ in dobička hoče imeti g. Gabršček za se in za svoje pristaše; če pa bi si kak slovenski trgovec ali obrtnik pomagal na noge, a noče trobiti v njegov rog, takoj ga začne obirati v Soči. Gospod Gabršček je tako predrzen, da je to očitano nam zapisal v poslednji „Soči“. Dokaza ni navedel nobenega, ker ga ne ve. To je le njegovo navadno podtikanje in novo hujskanje slovenskih trgovcev in obrtnikov proti nam.

Mi pa imamo stotero dokazov, da je gospod Gabršček res tak mojster, kakor smo zapisali zgoraj.

Pomislimo le, kako vedno iskreno je gospod Gabršček priporočal „Prvo goriško tiskarno“ Obizzijevu, dokler je imel v nji svoj tiskarski stroj in je — „mislil“ na njo. Kako je on takrat hvalil gospod m. Obizzija kakor dobrega narodnjaka in rotli Slovence, da morajo le njemu dajati tiskati.

Ko pa je g. Gabršček videl, da mu „gšeft“ ne kaže, začel je z gosp. m. Obizzijem — prepir, in napravil je lastno tiskarno.

Kaj je potem g. Gabršček vse pisaril zoper Obizzija! — Pred mu je bil Obizzi mož, poštenjak, dober Slovenec in njegova tiskarna vzorna itd. Ko pa je Gabršček dobil svojo tiskarno, ni imel več toliko moštva, da bi bil pustil Obizzija v miru, ampak obiral ga neprenehoma tako, da se je vže vsakemu poštenjaku gabilo. Takošnega kruhoborstva res še nismo videli, razven Gabrščekovega proti Obizziju. Prav tako je besnil, kakor da ima le on sam mej Slovenci pravico do tiskarne.

Poglejmo drugi zgled — kako namreč plačuje g. Gabršček narodnega trgovca v Gorici, g. Likarja, kateremu ima lep del svoje sedanosti zahvaliti. Kaj ne splete vse, da bi ga uničil, samo zato, ker mu ni hotel biti orodje in ne trobi v njegov rog.

Po čim diši pa to, da je g. Gabršček prešlo zimo predlagal goriškim tiskarjem, naj se obvežejo, da nihče ne sprejme tiskarskih naročil ne od g. Likarja ne od g. Jeretiča. — Na ta način je hotel Gabršček poleg Obizzija uničevati tudi Likarja in Jeretiča.

Dobro nam je znano, kako uničevalno je postopal g. Gabršček proti g. Makucu, ko je bil začel izdelovati kis. Potem, ko je bil Gabršček s svojo nepremišljeno pisavo v „Soči“ Makuca in druge spravil iz Podgorske papirnice, ni mogel Makuc za svojo obrt dobiti niti majhnega posojila iz slov. ljudske posojilnice ker ni trobil v „Sočin“ rog. Znano je tudi, kako je Gabršček takoj po šempeterskem shodu pretil slovenskemu obrtniku, z besedami: „Le glejte, komu bodejte prodajali“.

Goriški trgovci in obrtniki ne bodo mogli nikoli pozabiti, kako silno uničevalno je Gabršček pisal o njih pred par leti v „Edinosti“ in kako škodljivo za nje je vsak svoj spis o trgovini in obrtniji v „Soči“ ostrupil, samo zato, ker ne trobijo v njegov rog.

Za kaj drugega se bori g. Gabršček proti nam, nego zato, ker ne trobimo v njegov rog in ker izdajamo list, da ne more on sam — „soliti“ kakor bi hotel.

Skratka, težko je še dobiti politično zavednega in delavnega moža na Goriškem, katerega bi „Soča“ ne bila še obirala, ako ne trobi v njeni rog. Ni ga še lista „Soče“ iz g. Gabrščekove roke, da bi ne bil poln napadov, podtikanj in hujskarij proti tistim, ki mu nečejo biti — „orodje“, za njegov „gšeft“.

Za danes toliko, gospod Gabršček! Če

pa bo Vas še srbelo — pa še — „popraskamo“.

Iz Bukovega. Prosim, vsprejmite naslednje vrstice v vaš cenjeni list: Pred tremi meseci prišel je domov na Bukovo neki delavec, ki je bil blizo 15 let v svetu, kjer se je nabral pogubnih naukov. Hotel je namreč na Bukovem vstanoviti socialno-demokratsko društvo, ter menil, da v 14 dneh nabere dovolj udov za shod. Njegovo delovanje pa vender ni imelo vspaha. Vže blizo tri mesece je doma, pa še nima nobenega pristaša. Taki omahljivci, hvala Bogu, še nismo, da bi se dali vsakemu posvetnjaku, brezvercu preslepiti. Takih naukov, kakoršne ta mož razširja še nismo slišali v naših hribih.

Vendar mislim, da je pri nas vse prizadevanje brezvpešno, ker imamo tako unetega dušna pastirja, ki nas z gorečo besedo podučuje v verskih resnicah in krščanskem nauku. Naš gospod pa ni samo dober dušni pastir, marveč tudi izvrsten gospodar. Ni še popolnoma leto dni med nami, pa smo vže cerkev ozaljšali z novim tlakom, napravili mnogo potrebne cerkvene obleke, ter tudi v farovžu popravili mnogo potrebnega. Bog daj, da bi blagi gospod še mnogo let ostali med nami, to bi bilo naše največje veselje.

Iz Kanala. V predzadnji številki Vašega cenjenega lista ste vzeli v misel naše poštne zadeve, ter vprašali: kako to, da v kljub starešinstvenemu sklepu imamo še vedno poštni pečat „Canale“? To uganjko je prav lahko rešiti. Prvič je naš gosp. župan c. k. poštar. Drugič je pri nas vže stara, od poprejšnjega gospoda župana vpejlana, navada, da starešinstvo sklepe dela, županstvo jih pa ne izvršuje. Nij čudo! Saj je večina naših prvakov tega mnenja, da je župan odgovoren za svoje delovanje samo višjim oblastnjam ne pa starešinstvu. Večina pa je dan današnji nedotakljiva, nezmotljiva, najbolj modra in kaj vem še. Sploh bi se dalo o tej stvari veliko govoriti, pa pustimo to.

V ravno isti številki Vašega lista ste omenili tudi smrt in pogreb r. c. k. adjunkta gosp. Franovich-a. Pogreb je bil za Kanal res veličasten, vender dve reči pravemu katoličanu pri tem nisti mogli ugajati. Pred duhovščino so šle (v tako imenovanem „Gänsemarsch“-u) v belo oblečena dekleta držeča v rokah od raznih strani podarjene vence. O tej navadi piše nek katoliški pisatelj: „Sentimentalnemu človeka je v tolažbo, ako zamore za drag denar vkupiti krasnih vencev in je položiti na mrtvaški oder. Moliti, sv. maše naročiti, sv. obhajila darovati, miloščino deliti za pokojnika; na to se take sentimentalne duše ne spomnijo“ in na drugem mestu pravi: „To navado mrtvaških vencev je cerkvena oblast v poslednjih letih, kot iz paganstva izvirajočo in od cerkvenih očetov ožigosano razvado, zavrgla; rimska kongregacija, različne cerkvene sinode in posamezni škofije so jo pa popolnoma prepovedali.“

Drugo, kar se je pri tem pogrebu vsakemu čudno zdelo, je bil velik razloček med liturgičnem in neliturgičnem petjem. Med sv. mašo z azistenco je eden pevec za orgljami note pobiral, po sv. maši je pa v cerkvi in pri pokopališču zapel močan pevski zbor dve nagrobnički povsem izvrstno.

Vprašamo kaj je bolj važno in potrebno liturgično ali izvanliturgično petje? Gotovo prvo. Liturgično petje je od svete katoliške cerkve zapovedano; nagrobničke so le „moda“.

Ali bi ne mogli tisti pevci, kateri so nagrobničko tako krasno peli, se naučiti ene poštene t. j. cerkvene, recimo koralne, mrtvaške maše, da bi jo ob takih priložnostih peli? Tiste pa, ki imajo pri tem koj govoriti, prosimo, da bi to opomnjo sine ira et studio v poštev vzeli.

Iz gor. (Dalje) „Soča“ je oživila v vihrastih časih. Vže v prvem začetku služila je strankarskim namenom. Njeni vredniki so se kaj radi izogibljali načelom, kteri ločujejo in na obeh straneh borite!je jedini, ogrevajo in do največih žrtev, do

mučenitva, tirajo. Previdno so ž njo jadrali med neizogibljivo Scilo in Karibdo. V glavnih točkah življenja igrali so pogostoma vlogo noža, ki na oba kraja reže. To je bilo opazovati zlasti potem, ko je „Soča“ postala edini list na Goriškem. Držala se je večkrat nemškega izreka: „Auch dem Teufel muss man eine Kerze anzünden“.

Ko je sprejel Sočino vredništvo mladi doktor sv. pisma, veleuč. g. dr. Ant. Gregorčič (pred 14 leti), obetali smo si boljših časov v domovini. Poroštvo nam sta dajala nadarjenost in spretno pero novega vrednika. Začetkom up tudi ni varal. Posebno nam je bilo všeč, da se je lotil novi vrednik živahnega življenja z vstanovitvijo novega „(Podpornega“) društva v Gorici, za katerega prospel je skerbel kakor za punčico svojega očesa. Dobro je namreč vedel, da tako društvo bo nekako ognjišče vsega javnega življenja pri nas. Tudi je poskrbel, da je prevzel pokroviteljstvo tega društva prevz. knez in nadškof. (Tu med oklepi naj povem, da za časa Gregorčičevega začetnega vrednikovanja ni bilo podobe nesrečnega slov. samomorilca Dr. Lavriča v društveni sobi, kamor se je pozneje prikradla. Kakšen kontrast; na eni in isti steni visi tabla, ki priča o visokem pokroviteljstvu, in podoba znanega nesrečneža!) Poleg velikega truda in napora pri novem vredništvu, ki je trajalo celih sedem let, zapaziti je bila še zmirom neka neodločnost v glavnih vprašanjih.

Poleti 1889 je pa prišel na „krmilo“ goriškega javnega življenja g. Andrej Gabršček, bivši učitelj v gorah, od koder je do takrat „bogato“ zalagal slov. liberalne liste. Dne 26. junija istega leta prinesla je njegova „Soča“ ta-le stavek: „Razen načel, za katera se baje bojujejo naši vrli junaki, naj bi imeli vedno tudi vseh in nasledke pred očmi, kajti po teh se ceni politika“.

Te besede je citiral veleučeni g. Ant. dr. Mahnič v svojem vrlem „Rimskem Katoliku“ l. 1889 kot geslo pod naslovom razpravi „Politika vspaha in nasledkov pa Slovenci.“ Tu govori in razklada sam takole: „Ta stavek res je nad vse znamenljiv za tiste baže politiko na Slovenskem, kakršno zastopa „Soča“ in sorodni listi.“

Ne zdi se pa na prvi videz tako hudo, kar piše goriški tednik. Ne smemo pač prevzeti majhnega sicer, a vender tolikokrat odločivnega „tudi“. „Soča“ opomina Slovence črno na belem: „naj bi imeli razen načel vedno tudi vseh in nasledke pred očmi.“ Ji bomo li potemtakem očitali, da izključuje iz politike načela?!

In vender je takò! Pošlušajmo! O čem pa prav za prav govori „Soča“ v navedenem mestu? O boji, ki se vže nekaj let sem bije, in ki se je posebno za časa zadnjih deželnozborskih volitev razunel mej „Slovincem“ in „Slovenskim Narodom“. Ta boj je pač za načela; in sicer načela, ki se mej seboj izključujejo. In ta boj „Soča“ obžaluje, Slovincem odsvetuje. Obžaljuje, odsvetuje?!? Ne le to, ampak naša „Soča“ boriteljem na obeh straneh še celo prav verjeti noče, ko trdijo, da jim je resno za načela. Pravi namreč: „za katera se baje bojujejo“! Ne le to, ampak „Sočin“ „baje“ izraža nadalje, da politiki slovenski-konservativni in liberalni — so sploh prepričani, da „načela“ so v politiki brez pomena; in davi se tudi zdaj zaradi njih napadajo in kavsajo, je to le bolj slučajno — ali rekel bi za kratek čas — ter nima svojega vzroka v prepričanji. Niti so konservativci prepričani o neobhodni potrebi katoliških načel v politiki, niti liberalci o njih liberalizmu! „Soča“ se marveč popolnoma zvesta svojemu breznačelnostnemu programu — nad konservativce in liberalce vspne na više breznačelnostno stališče, s katerega pomilovavno zrè na čete bojujočih, i te i one ironično nazivajoč „vrle junake.“

To je tedaj tisto više, breznačelnostno stališče v politiki. Le zato, ker se je „Soči“ zdelo, da je se svojo željo po breznačelnem miru preveč zašla na levo, vtaknila je brž kot zagozdo vmes „tudi“; ta ima nekako prekrito radikalno željo in stvari

dati celò krščansko lice, češ, na prvem mestu so načela, na drugem vspeh. Ta „tudi“ bi po vsej pravici zvali nekaj „Beschwich-tigungs — tudi“. . . . Se svojim „tudi“ bala se je, da je spet vže preveč vkrénila na desno, zatorej dodá koj *strašansko* trditelj, vsled katere „se politika cení po vspehu in po nasledkih“! Tukaj se le se je v past vlovila, navzlic vsej prekanjenosti.

Pri tej trditvi ostanemo. S temi besedami namreč goriški tednik („Soča“) nikakor ne konstatuje zgodovinske resnice, češ, danes se (žalibog) politika navadno cení po vspehu in nasledkih, ampak pri vsej svoji breznačelnosti izgovarja *načelo*, kateremu prisoja *objektivno veljavo, praktično načelo*, katero podaja slovenskim politikom v *vodilo*.

Pustimo zdaj „Sočo“, naj hodi svojo pot; zgodovina bo kdaj pričala, kako daleč je prišla.

Tako je pisal Dr. Mahnič, ta „prerok“, vže pred sedmimi leti o „Soči“ in njeni prihodnosti.

Kakor znano, jeseni l. 1889, postarala se je „Soča“ in postala je „škrba pa blebetava baba“. Mladi Gabršček, nova razkava metla, vstanovil je „Novo Sočo“, kateri je bila na poti „Soča“, pred kratkim časom še od njega vredovana. Kakor je bil strastno za njo zavzet prej, takò je postal njen strasten sovražnik poznej. Kakor jež — lisico — jo je pregnal. To je bila vže druga politična metamorfoza Gabrščkova. (V drugič se je prelevil). Vender so se mu cedile sline po imenu in naslovu umrle „Soče“, ker hotel je imeti letos slovesno petindvajsetletnico Sočinega obstanka. Takò mu je tedaj prav prišla zapuščina vničene „stare blebetulje“! Prosit! naj mu tekne! (Dalje).

Kaj novega po Slovenskem.

Na Kranjskem. — V št. Vidu pri Zatičini so sklicali shod volilcev. — Na Brdu je silen vihar napravil mnogo škode. — V Selcih pri Postojni je utonil dveletni otrok. — V Selcih je udarila strela v hišo. — Št. Janž obiskala je huda nevihta s točo. — V Lužah je 19 letno dekle umorilo novorojeno dete. — Pouk o slavnarstvu se bode vršil po zimi v raznih občinah kamniškega okraja. — V Leskovcu je gorelo. — V Ljubljani so obhajali duhovne vaje za delavke tamošnjih tovarov. — Vstrelila se je poštna odpraviteljica v Trojanah. — V Vranji Peči je v jednem tednu dvakrat pobila toča. — Pri Sv. Gregorju se je utrgal oblak. — V Radečah padla je neka stara ženica z lestve, ter ostala na mestu mrtva. — V Žilcah nad Cirknico pobila je toča. — V Šmarju na dolenski železnici bi bila kmalu trčila tovarni in osebni vlak. V skrajnem času preprečili so nesrečo. — V Bizoviku so otroci zažgali kozolec.

Na Štajerskem. — V Stranicaх so hudobneži smrtno porezali mladeniča Kosa. — Poljedelski minister grof Ledebur obiskal je Maribor in Celje. — V Št. Lovrencu na Dravskem polju je strela udarila v zvonik. — V Mariboru bodo od 29 sept. do 2. okt. obhajali škofjsko sinodo. — 12. avgusta priromalo je okoli 1000 štajerskih Slovencev v Marijino Celje k Materi Božji. — Na Zidanem mostu padla je 74-letna ženica raz lestvico, ter obležala mrtva. — 15. avg. vršila se je v Brežicah velikanska pevška slavnost. — V Celju se je ustrelil vojak Zorko. — V Št. Pavlu v Šav. dolini izvolili so v starestinstvo same nemškutarje. — Strela je udarila v kozolec J. Janežiča v Trnem. — V šmarskem okraju pobila je toča. — V Poličanah razširijo šolo v štirirazrednico.

Na Koroškem. — Celovška trgovinska zbornica noče poslati nobenega zastopnika v Budimpešto. — Blizu Malnice je kamen pobil ženo dr. Blodnica. — Nadvojvoda Ferdinand Este je dospel na svoje levotičje v Löllingu — Novo bolnišnico v Celovcu bodo blagoslovili dne 30. t. m. — Preč. g. prošt Lovro Serajnik v Tinjah je obhajal jedeninšestdesetletnico svojega ma-

šništva. — V Malem Št. Vidu so nalivi naredili mnogo škode. — V Pogrčah je okr. glavarstvo radi „živinske kuge“ prepovedalo shod kat. slov. društva.

NOVICE.

Rojstni dan Nj. Vel. presv. cesarja Franca Jožefa dne 18. t. m. se je v goriških cerkvah slovesno obhajal z molitvami za dušni in telesni blagor predragega in ljubljenege vladarja. V stolnici je pel slovesno sv. mašo prevz. nadvladika v navzočnosti raznih oblastnikov. Cerkevna slovesnost se je završila z zahvalnico: „Te Deum“. „Bog ohrani, Bog obvari...“

Sv. Očetu papežu Leonu XIII podarili so te dni nekateri Lahi 25.000 lir iz hvaležnosti za oprostitev vjetih vojakov v Afriki.

Leo XIII birmski boter. V letorišču Chiaradia pri Florenci je podelil kardinal nadškof msgr Bausa trem sinovom meklemburškega vojvode sakrament sv. birme. Najstarejšemu je bil boter Leo XIII.

† **C. g. Andrej Vuga.** Dne 18. t. m. ob 8. uri zjutraj je umrl v Ročinju č. g. Andrej Vuga vikar, v 59. letu svoje starosti in 35. letu mašništva! Rojen je bil v Kanalu 27. novembra 1837, v mašnika posvečen 21. septembra 1861. Pokojni je bil goreč propovednik, vrlo marljiv in skrben pastir svojim ovčicam, posebno blagega, dobrotljivega in vsmiljenega srca, pobožen, ponižen in vzgledno gostoljuben, s kratko: vzor duhovnika, kar ga je pri č. sobratih in znancih zelo priljubilo. Zadnja leta je vedno več ali manj bolehal, sosebno lansko poletje. Od tedaj ni več popolno okreval. Sedaj pa pozval ga je Gospod k sebi po plačilo za njegovo trudapolno in plodonosno delovanje v svojem vinogradu. Danes (četrtke) ob 8. uri je bila zanj zadušnica in po njej poveznili so ga v hladni grob. Svetila mu večna luč!

Kardinal Andrej Steinhuber, rodóm Nemeč, imenovan je velikim penitencijarjem.

Prevz. knez-škof krški (celovski) Jožef dr. Kahn izdal je zdaj pred bližnjimi volitvami v deželni zbor pastirski list, kateri obsega 5 delov. V 1. razlaga pravico ljudstva pri postavodajstvu, v 2. važnost volitev, v 3. dolžnost voliti in v 4. delu koga in kako je treba voliti. 5 povdarja: „Volite verne kristjane“!

Družbe sv. Cirila in Metoda glavna skupščina je bila dne 11. avg. v Ljubljani. Udeležili so se Slovenci vseh slovenskih pokrajin. Naj bi čvrsto delovala v ohranitev vere, ter obrambo milega slov. jezika.

Shod slovenskih delavskih stanov se je sešel dne 15. t. m. v Ljubljani. Na shodu je bilo 53 zastopnikov iz vseh slovenskih pokrajin. Posvetovalo se je, kako si naj pomagajo delavski stanovi na podlagi krščansko-socijalnega programa, ki so ga vlani sprejeli.

Sprejele so se razne praktične resolucije, po katerih se bode socijalno gibanje še bolj živahno razvijalo. Bog daj svoj blagoslov.

Odlikovanje. Našemu rojaku, odličnemu skladatelju g. Fr. S. Vilharju v Zagrebu, je črnogorski knez podelil viteški križec reda kneza Danila 1. Čestitamo!

Notarjem v Bovcu je imenoval pravosodni minister notarskega kandidata dr. Alberta Rumerja, moža, ki baje ni več slovensčini. Čuden svet.

V Frohnlaitenu pri Gradcu je umrl 13. t. m. g. Evgen Abram, jedini sin g. dvornega svetovalca Abrama. Spoštovani rodbini svoje sožalje.

Nova laška šola v Gorici. Dne 5. t. m. je sklenilo mestno starestinstvo kupiti — tako laški časopis — hišo Stecchine na trgu Placuta št. 12., da otvori v njej laški otroški vrt in laško mešano ljudsko šolo, to pa zato, ker je laški otroški vrt v ulici „Soški most“, vsled neugodne lege slabo obiskovan in ker je dognana, neobhodna potreba za trg Placuto in Cingrof, otvoriti laški otroški vrt. Da bi bili mestni očetje tako skrbni za slovenske, ko za laške šole

trebalo bi kmalu vsaj tretjno laških zapreti. Ravnaajo se po geslu: Gorica mora biti laška, veljaj karkoli.

V lekarni g. Gironcoli poslujoči Lah je hudo ozmerjal nekega Slovenca, ker je govoril slovenski. Vžaljeni Slovenec je zapustil lekarno. Kdor ne spoštuje našega jezika, ni vreden jesti v Gorici slovenskega kruha. Slišali smo, da je gospodar odslovil prenapetneža. Ako je to res storil, ne bo mu v škodo.

Drzni tatovi. Dne 14. t. m. zjutraj so vzeli štirje „ptički“ v mestnem vrtu nekemu tujcu listnico s svoto 3050 gld. Ves krik ni hasnil. Poredneži so odnesli pete.

Nesreča. V Mirnu je konj tako hudo vdaril županovega hlapca Tomazinčiča, da so ga nezavestnega morali prenesti v posteljo.

Popravek. Pokojni župnik v Biljani veleč. g. Al. Fabiani ni volil ničesar za povečanje cerkve. Pač pa je z umnim gospodarstvom pri cerkvenem premoženju prištedil 3000 gld., koje se je z dovoljenjem vporabilo za zgradbo novega zvonika. Toliko resnici na ljubo.

C. kr. pripravljavnica v Kobaridu je končala šolsko leto 1895—96 dne 11. avg. s sv. mašo. Začetkom leta se je vpisalo 10 dečkov in 7 deklic; med letom izostal je 1 deček in 3 deklice; izključena sta bila 2 dečka; ostalo jih je toraj koncem leta še 11. Med temi zdelala je deklica Fajgelj Cecilija iz Serpenice z izvrstnim vspehom, 9 dobilo jih je prvi red, in 1 deček drugi red.

V Tominu imajo vedno še samo nemški poštni pečat: „Tolmein“.

Na kobarijskih klancih so začeli zopet meriti. Določeno je bilo, da prideta letos dva zemljemerca, pa prišel je samo jeden, namreč Rösswirth, ki je vže lani tukaj meril. Par let bomo vže še morali po klancih laziti.

Strela je ubila v planini „Leskovca“ nad krnsko vasjo 24-letnega parštija Jožefa Kenda iz Gaberji pri Tolminu. Treska in hudega vremena reši nas o Gospod.

Deževno vreme. V kobaridskih in tolminskih hribih pri košnji napravlja mnogo škode, pa tudi planšarji se nič kaj ne hvalijo.

V Rifembergu vlomila sta dva tatova v hišo g. Pečenko. Oskerbela sta se s šalamom, svinjino in drugo jedačo, ter napravila škode okoli 25 gld. Isto noč sta skušala vlomiti v neko drugo krčmo, toda ljudstvo ju je pregnalo.

Iz Kanala. G. vrednik! izvolite popraviti v novicah iz Kanala, objavljenih v zadnjem „Pr. L.“ to dvoje: Ivanu Vugi ni zgorela „hiša s hlevom“, ampak le skedenj s hlevom. Tudi ni škode 4000 gld., marveč cenjena je le na 1036 gld. — V dopisu iz Kanala na tretji strani besede: „Leta 1890 je vladal . . .“ naj se glasijo: Leta 1890 je vladal Mars in leta 1897 bo vladal tudi Mars. (G. dopisnik! Prvo novico smo posneli iz lažkih časopisov, predno ste nam jo poslali Vi ali kdo drugi iz Kanala. Glede vladanja zvezd-premičnic pa rečemo le: pomota je vedno mogoča! Op. vred.)

Kraško vinarsko društvo v Tomaju je zborovalo kakor je bilo v Primorskem Listu oznanjeno 16. avgusta ob 4. uri popoldne.

Predsednikom je izbran jednoglasno preč. gospod Urban Golmajer.

Podpredsednikom preč. gospod dekan Matija Sila.

Pokrovitelj društva je gospod Oskar Polley c. k. obrtni nadzornik. Tajnik g. Ivan Schifferer.

Visoka c. k. vlada je društvu po c. k. kmetiskej družbi v Gorici dala 100 f. vis. c. k. Ministerstvo poljedelstva pa je dalo podpore 400 f.

Nenadna smrt. Dninarju Jožefu Suliču prišlo je slabo na ulici v Trstu. Med potjo v bolnišnico je siromak umrl.

Iz Trsta. Mrtvo našli so 72-letno branjevko Marijo Toslek v nje stanovanju. — Konj je vdaril s kopitom na senče 21-letnega

ga Ravbarja tako nesrečno, da se je zgrudil mertev.

Nadobuden mladenič. Učenec tržaške trgovske akademije, 16letni Marko Macoli, je bil radi žaljenja velečanstva obsojen na pet mesecev v ječo. Mladi iredentovec je svoje hudodelstvo storil v šoli.

V Št. Petru na Krasu je udarila strela v hišo Fr. Krmelja. Ubila je na postelji spečo Krmeljevo soprogo. Ogenj so hitro ugasili.

C. kr. namestništvo je razpustilo občinski zastop v *Dolini* ter imenovalo Nemca komisarjem. Zakaj? Morebiti ker je občina slovenska.

Toča napravilo je veliko škodo po občinah koperskega okraja.

Nov cerkveno-narodni praznik na Ogrskem. Na prošnjo ogrskih škofov je dovolil sv. Oče Papež, da bo obhajala od slej Ogrska 2. oktobra vsacega leta cerkveno-naroden praznik v čast: „Velike Ogrske Gospe“ z lastnimi duhovnimi molitrami in mašo.

Na Ruskem se ne godi rimskim katolikom še nič bolje. Vendar upati je. Te dni je moral iz službe odpotovati guverner Kligenberg iz Kovnega v Viatko. Do zdaj je močno preganjal katoličane.

Meteorji padajo. Zanimiva nočna prikazen so v tem mesecu od 10—31 meteorji, ki padajo posebno v obilnem številu v prvih jutranjih urah.

V Egiptu še vedno močno razsaja kolera.

V severnej Ameriki je žgala neznosna vročina v prvi polovici avgusta. Ljudje so zgubljali zavest in pomirali radi prevelike toplote, katera po zadnjih poročilih pojenjuje.

Pogrezanje v Mostu. V Mostu na Češkem so se zopet začele pogrezati hiše. Mej prebivalstvom je velik strah. Ljudje imajo naloženo hišno opravo na vozove pred hišami, da beže, ako se količkaj začne premikati. Nekaj hiš se je minoli teden pogreznilo in tudi železnico je pretrgalo. Ponesrečil se ni nikdo, če tudi so iz neke hiše le s težavo ljudi rešili. Zanimivo je, da v Mostu sedaj v najlepših hišah stanujejo samo delavci. Del mesta, ki se pogrezuje, je imel najlepše hiše, a sedaj razven delavcev, nikdo neče ondu stanovati. V najlepših hišah so stanovanja sedaj nenavadno poceni.

Strašna vročina. Pri nas imamo skoro vsak dan dež in za avgust jako hladno vreme, v severni Ameriki pa vlada strašna vročina. Dne 11. avgusta je v Novem Jorku umrlo 48 ljudi zadetih od mrtvouda vsled vročine, več nego 100 ljudi je onemoglih padlo po cestah v nezavesti. Bolnišnice so prenapolnjene te vrste bolnikov. Vseh vsled žgoče vročine umrlih so do sedaj v tem mestu naštel 226. Tudi v Chicagi je v dveh dneh vsled vročine umrlo nad 100 ljudi. Kónj vse polno leži mrtvih po mestnih ulicah. — Res strašna mora biti ta vročina!

RAZNOTEROSTI.

Opomin c. kr. kmetijskega društva: Ker je deželna komisija za revizijo zemljiškega katastra v zmislu § 41. zakona z dne 24. maja 1869 (št. 88. drž. zakonika) ustanovljena po namenu zakona z dne 1. januarja 1895 (št. 3. drž. zak.) vže začela svoje delovanje in je bo morala v šestih mesecih dovršiti, spoznava c. kr. kmetijsko društvo v svoji skrbi za kmetijske koristi deželanov kot primerno, opozoriti obdačence na sledeča določila zakona z dne 12. julija 1896 (št. 121. drž. zak.) o pregledovanju zemljarinskega katastra:

Po §. 1. je namen reviziji:

1. da se popišejo in vzamejo v poštev vse stalne spremembe, ki so se dogodile v obdelovanju zemljišč;

2. da se poravnajo očitne nerazmernosti med tarifami čistega prinosa za posamezne razvrstilne okraje in pa za posamezne kulturne načine v mejah istih okrajev;

3. da se popravijo pomote in debele

napake gledè uvrščenja obdelane zemlje v dobrotne razrede in pa da se vzame v poštev, kar se je stalno na boljše ali na slabše spremenilo na zemljiščih in sicer

a) gledè posameznih parcel ali

b) gledè celih krajev ali pa večjih zemljišnih obsegov imajočih enakovrstna tla.

Naslednji paragrafi določajo, da bo deželna komisija uradoma izvrševala vsa ona dela, ki so omenjena v točkah 2 in 3 navedenega 1. paragrafa; ozirati pa se jej bo na dotične pritožbe, ki jih vtegnejo podatki deželni odbor, občinski zastopi, kmetijske skupščine itd.

Kar zadeva v 1. točki omenjene spremembe obdelovanja, je svetovati, da jih lastniki dotičnih zemljišč oglašijo vže zdaj, ko jim je to na voljo dano, dočim jih od novega leta 1897 naprej bodo *morali* oglašati v ogib nevšečnih nasledkov.

Kmetijsko društvo spoznava torej za dobro, da pozivlja kolikor občinske zastope, toliko posamezne posestnike v deželi, naj v svojo in v korist svojih ljudi čim brže predložijo zgorej omenjene pritožbe in oglase in to tudi v namen, da olajšajo težavno nalogo deželni komisiji za revizijo zemljarinskega katastra.

Kje je pismo, ki neovržno dokazuje kako dr. Mahnič sovraži in preganja osebo dr. Gregorčiča. Le na dan ž njim.

„Slov. Narod“ obsojen. Sodni praktikant g. Fr. Pavletič tožil je „Slov. Narod“, ker ga je goriški dopisnik o šempeterskem shodu imenoval „Mahničev podrepnik“. Odgovorni vrednik „Naroda“ je bil radi tega obsojen na 4 dni zavora, oziroma 20 gl. globe, ter mora psovko preklicati. Škodo povrne „Narodu“ gotovo goriški dopisnik v zahvalo, da je mogel izbruhati vso svojo gnojnico.

„Edinost“ objavila je dva članka proti našemu listu. Odgovor smo morali radi pomanjkanja prostora odložiti za prihodnjic.

Priznanje stekla si je „Soča“ z „Edinostjo“ in „Slovanskim Svetom“ pri glasilni socijalne demokracije „Delavcu“. „Edinost“, kar z veseljem bilježimo, izrekla se je neizprosnim sovražnikom socijalne demokracije, v kolikor hoče zadušiti verski in narodni čut v slovenskem ljudstvu.

Doslednost! V predzadnjem „Primorcu“ piše Andrej Gabršček, da dr. Mahnič ni sram sprejemati profesorsko plačo za poučevanje v velikem semenišču in da je kot vodja v malen semenišču imel poleg te plače še hrano in stanovanje zastonj; pri vsem tem pa da zahteva za „Primorski List“ 1 gl. 30 kr. na leto in za vsak zvezek „Rimskega Katolika“ 50 kr.; in vpraša, zakaj da dr. Mahnič ne razpošilja svojih listov zastonj, ker bi to lahko storil.

Ker smo na to v poslednjem našem listu pojasnili, da bi Gabršček lahko ceneje dajal „Sočo“ in „Primorca“ mi pa imamo zgubo pri P. L. piše v poslednji „Soči“: „Kaj mislite, da bomo tlako delali? Živeti, mora tudi literat. Morali bi ga plačati zadostno in ga častiti. Vsak delavec je vreden svojega plačila. Bomo častili le onega, ki bo za narod strgan hodil in pri solncu kahal!“ In kljub tej nedosledni pisavi je Gabršček vendar dosleden, ker dosledno zahteva — vse le za se, drugemu nič.

G. A. Gabršček hoče ubežati — pa ne sam. — Pred kratkim se je izrazil Gabršček v neki družbi, da mu kaže v Gorici vse skupaj pustiti in preseliti se v Kobarid ali Bovec. — V „Primorcu“ minolega torka pa je samooblastno določil č. g. Dermastia iz Solkana za kurata na Libušnjo pri Kobaridu. Boji se, da mu bodo samemu dolg čas!

Kolesar je postal tudi Andrej Gabršček, zato zahteva v „Primorcu“ minolega torka, naj duhovniki po deželi „ropotajo“ v cerkvi, da se mu mladeniči ne smejo posmahovati, kedar se pripelje memo.

Delavec, socijalno demokratični list, oostro udriha po slovenskih narodnjakih radi ovacij in govorov povodom prihoda gr. Badenija v Ljubljano. Piše namreč: „A da so naši radikalci takovi prilizovalci, takovi Bizantinci, kakoršni so se pokazali pri obi-

sku ministerskega predsednika, nismo nikdar mislili. In kdor bi nam bil nekdanj rekel, da se bođe g. Hribar spremenil iz ru-jovečega leva v pohlevno ovčico, ko se vse-de na kurulski stol, poslali bi ga bili k zdravniku“. — O Sokolih govori: „Slovenski Sokol“ ni več stari, svobodo ljubeči ptič; tudi on si želi sablje in puške, tudi on hrepeni po zvezdicah in križkih.“

Kako dela cerkev za reveže? Usmiljeni bratje so imeli koncem leta 1895. na Laškem 25 bolnišnic z 2367 posteljami; v Siciliji 3 s 316 posteljami; na Francoskem 9 bolnišnic z 3540 posteljami; v Avstriji 20 bolnišnic z 1535 posteljami; na Ogerskem 13 bolnišnic z 1162 posteljami; na Nemškem 20 bolnišnic z 2552 posteljami; na Španskem 14 bolnišnic z 2000 posteljami; v Palestini 2 bolnišnici z 20 posteljami. Vsega skupaj imajo torej usmiljeni bratje 106 bolnišnic z 13.492 posteljami, kjer so *popolnoma zastonj* z vsem preskrbljeni ubogi bolniki. Vseh usmiljenih bratov je 1489. Samo ta red, ki zbira junake krščanske ljubezni v službi bolnih revežev, je stokrat več storil za trpeče ljudstvo, nego vsa judovska liberalno-socijalno-demokratična druhal, ki ne zna družega, nego blatiti vero in cerkev in kamenje in blato metati na dobrotnike človeštva.

Gimnazij je bilo 180, in sicer 99 nemških, 42 čeških, 24 poljskih, 1 rusinka. *4 italijanske*, 3 hrvatske in 7 dvojezičnih. Učencev so vse gimnaziještele 57.431: po narodnosti jih je bilo 23.466 Nemcev, 13.912 Čehov, 9595 Poljakov, 2374 Rusinov, 2633 Jugoslovancev, 1696 Italijanov, 404 Rumuni, 155 Mažarov, 138 družih narodnostij.

Črez 1000 slovenskih dijakov pa nima niti jedne slovenske gimnazije.

Najbolj slovansko mesto se rada imenuje Praga. Njenemu slovanskemu značaju pa ne preti nevarnost samo od nemštva, ampak tudi od družega sovražnika, ki je hujski. V Pragi je 10% židov, na nemških srednjih šolah jih je 60% na vseh srednjih in velikih šolah (čeških in nemških) jih je 35%. Židje se usiljujejo vedno bolj v češke vasi, kjer začenjajo svoje „humanitarno“ delovanje s tem, da odpró žganjarijo. Če se Češka ne bo povspela do odločnega gospodarskega boja na krščanskosocijalnem in antisemitičnem temelju, zna se ji zgoditi nekaj podobnega, kar se je zgodilo Gališki, kjer je žid gospodar. Seveda nekateri gospodje Mladočehi se bodo upirali, ker so doma na Jordanski zemlji.

Za koga je upeljan civilni zakon? Za nikoga drugega, nego za ogerske žide, katerim je po katoliškem cerkvenem pravu zabranjena zveza s katoličani, če se ne izpreobrnejo. Prvih osem mesecev, kar uživa Ogerska to prosvetljeno dobrotno liberalizma, se je sklenilo 460 mešanih zakonov med židi in kristjani. Tudi nekaj Hrvatov in Hrvatice se je poslužilo te liberalne do-brote — žid pa se smeje!

Odgovorni vrednik in izdajatelj J. Marušič.
Tiska Hilarijanska tiskarna.

Prihodnja številka „Primorskega Lista“ izide dné 1. septembra.

Štev. 244

3—1

Op.

Razglas.

Naznanja se, da

JAVNA DRAŽBA

zastavil II. četrtleta t. j. mesecev
aprila, maja in junija 1895.

začne v

ponedeljek dne 7. septembra 1896.

ter se bo nadaljevala naslednje četrtke
in ponedeljke.

Od ravnateljstva zastavnice
in ž njo združene branilnice.

V Gorici, dne 5. avgusta 1896.

Štev. 169

1917.

Razglas.

Pri oddelku zastavnica izpraznjeno je mesto nadzornika dragocenih zastavil; vsled tega in na podlagi razpisa prečastitega varstva z dne 5. t. m. pozivljejo se vsi tisti, ki mislijo na to službo, da vložijo še v tekočem mesecu svoje prošnje pri podpisnem ravnateljstvu, katero je tudi pripravljeno dati potrebna pojasnila.

Ravnateljstvo zastavnice in z nje združene hranilnice

v Gorici dne 7. avgusta 1896.

Pridnega dečka

iz poštene družine, kateri bi se z veseljem poprijel učenja krojaške obrti, sprejme takoj z ugodnimi pogoji

Vinko Metlikovec krojač

Franc Jusina

črevljar v via Municipio št. 3 priporoča gospodom in gospem v svoji lastni delavnici iz najboljšega blaga izdelane čevlje, po najnižjih cenah.

Učenca se vzame na stanovanje in hrano z ugodnimi pogoji. Natančno se izve pri vpravištvu nunske ulice št. 10,

Gregor Šolar

v Kropi

priporoča p. t. trgovcem in kupčevalcem z železino, razne verige (ketne) z najboljšega blaga, naj finejše izdelane in polirane, po najnižjih cenah.

Anton Kustrin

v gosposki ulici št. 23, v hiši g. dr. Lisjaka,

priporoča čast. duhovščini in slav. občinstvu v mestu in na deželi svojo trgovino raznih potrebščin n. pr.: Kavo: Santos, Sandomingo, Java, bejlon Portoriko in druge. — Olja: Lucca, St. Angelo, Korfu, instersko in dalmatinsko. — Petrolij v zaboju. — Sladkorja razne vrste. — Moko številko 0, 1, 2, 3, 4, 5. — Več vrst rajža. — Miljsveče prve in druge vrste namreč po 1/2 kila in od enega funta.

Razpošilja blago na vse kraje — Cena primerna. — Postrežba točna.

Svečar J. Kopač v Gorici,

Solkanska cesta št. 9.

priporoča prečastitim cerkvenim oskrbnikštvam ter slavnemu občinstvu, garantirane pristne čebelno-voščene sveče kilg. po 2 gl. 45 kr.

Za pristnost teh sveč jamčim z svoto 1000 kron. — Sveče slabejših vrst za pogrebe in stranska razsvetljava cerkvâ prav po ceni. — Kadila za cerkve: *Lacrima I.* kilg. po 1 gl. 20 kr., *lacrima II.* kilg. po 1 gl., *granis* kilg. po 60 kr.

Ustanovil l. 1767 Ivan Samassa v Ljubljani.

Ces. in kralj. dvorni zvonar

ALBERT SAMASSA

v Ljubljani

12-13

Zvonovi imajo harmon. in melodične glasove. Izborna je tudi priprava za zvonjenje, da zvonove do 45 centov more zvoniti en sam mož. Čista kovina srebrne bliščobe. Močan in čist glas.

Garancija pet let.

Cerkvene priprave iz masivnega bronâ; svečniki, lustri, svetilke, altarni križi, kanonske tablice, lonci za cvetlice itd., dalje gasilnice, pumpe, ograje pri studencih, ventili itd.

Občine in gasilna društva vdobijo naročila tudi na obroke.

Ceniki brezplačno! Štiri častni diplomî.
21 svetinj.

EDVARD PAVLIN

v GORICI

v Nunskih ulicah št. 10 nasproti gostilne
«BELEGA ZAJCA»

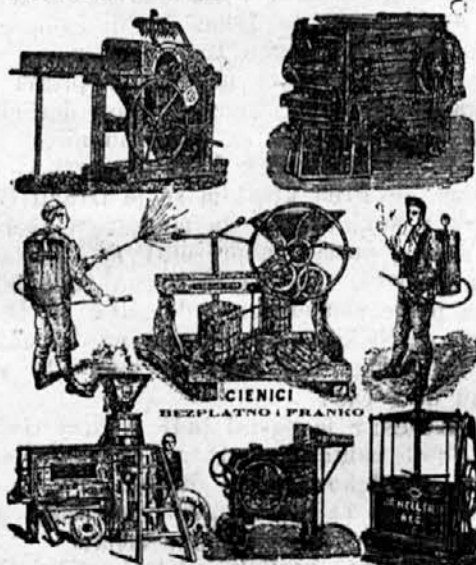
usoja si priporočati preč. duhovščini in sl. občinstvu svojo veliko zalogo nagrobnih vencev vsake vrste, rož za cerkve, palm, cvetkov za nove maše in poroke, voščenenih sveč, mrtvaških oblek, čevlje, nogovice, rakev (truge) vsake velikosti, zlatih črk i. t. d.

Vse po nizkih cenah!

Vse stroje za kmetijstvo!

7-20

SVE STROJEVE ZA GOSPODARSTVO

IG. HELLER, BEC

II. PRATERSTRASSE 49.

Sadne mline s kamenitimi in železnimi valjarjami,

sadne stiskalnice vsih sestav, sadne sušilnice in stroje za sadje lupiti,

MLATILNICE,

gepelje, stiskalnice za seno in slamo,

STROJE ZA OBDELOVANJE ZEMLJE, trijerje, žitočistilnike, brane, mline,

trtne škropilnice in vinske stiskalnice prodaja po jako znižani ceni proti jamstvu in na poskus

IG. HELLER na Dunaji

II/2, Praterstrasse št. 49.

Obširni ceniki se dobe zastonj.

Prekupci se iščejo.

→ Posebno se svari pred ponarejenim blagom! ←